

การศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

วรากร สุขสกุลวัฒน์

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

E-mail: kruball17@gmail.com

รับต้นฉบับ 16 มีนาคม 2562 วันที่เผยแพร่ 30 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ใน 5 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร 5) ด้านการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 103 คน ได้มาโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซ์และมอร์แกน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์การส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มีระดับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ มีระดับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา มีระดับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร มีระดับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธกับชุมชน มีระดับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

งานวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สามารถเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ได้

คำสำคัญ: การศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ

**A Study of School Promotion of Buddhist Way of Life
under the Office of Secondary Education Service Area 9**

Warakorn Suksakulwat

Siam Technology College

E-mail: kruball17@gmail.com

Retrieved March 16, 2019 Accepted June 30, 2019

Abstract

This research's purpose was to study of school promotion of Buddhist way of life under the Office of Secondary Education Service Area 9 in 5 areas; 1) Management of Buddhist Way of Life School, 2) Managing the Buddhist Way of Life to learning, 3) Activities for development and recommendation, 4) Personnel development and personal characteristics, 5) Supporting relationship between Buddhist Way of Life School and community.

This research is based on the Survey Research. The employed research tools were a rating scale questionnaire of 5 levels. The research sample consisted of 103 people determined based on Krejcie and Morgan's Sample Size Table. An analysis has been completed by a statistic analyzing program. The data were analyzed by using frequency, percentage, standard deviation and analysis of promotion of Buddhist Way of Life School under the Office of Secondary Education Service Area 9.

The results were found that the promotion of Buddhist Way of Life School under the Office of Secondary Education Service Area 9, according to teachers' opinions in overall was rated at a high level ($\bar{x} = 3.91$), when considered in each aspects, it found out that all aspects rated at a high level, i.e. the management of Buddhist Way of Life School was at a high level of promotion ($\bar{x} = 3.99$), managing the Buddhist Way of Life School to learning at a high level of promotion ($\bar{x} = 3.94$), the activities for development and recommendation were at a high level of promotion ($\bar{x} = 4.13$), the personnel development and characteristics

were at a high level of promotion ($\bar{x} = 3.80$), the supporting relationship between Buddhist Way of Life School and community was at a high level of promotion ($\bar{x} = 3.71$).

This research shows that the promotion of Buddhist Way of Life School under the Office of Secondary Education Service Area 9, can be a model for promoting the Buddhist Way of Life Schools in other areas.

Keywords: A Study of Promotion of Buddhist Way of Life School

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของไทยในปัจจุบันได้นำระบบการจัดการศึกษาโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนหลักในการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้มีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในคุณค่าของพุทธธรรม และในความเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต ด้วยคุณค่าองค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ให้การศึกษาค้นคว้าวิจัยธรรมผู้เรียนทุกวัย ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีแนวคิดในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำระบบพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของพุทธธรรม จึงได้ดำเนินการผ่าน “โรงเรียนวิถีพุทธ”¹ จากเหตุผลดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา:หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งได้ประชุมเกี่ยวกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด โดยในที่ประชุมได้มีการเสนอให้มีโรงเรียนนำร่องวิถีพุทธ ให้ครูเข้าสู่ห้องเรียนด้วยแบบอย่างของชาวพุทธ ใช้กระบวนการแบบพุทธ จัดสภาพโรงเรียนให้มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ²

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธานุศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่าง บูรณาการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นการจัดสภาพทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา วุฒิธรรม 4 ประการ คือ 1) สัมปยุตตสังเสวะ การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี 2) สัทธัมมัสสวนะ เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี 3) โยนิโส

¹ สำนักการศึกษา, การดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ วิถีธรรมของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา, 2551).

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547).

มนสิการ มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลที่ดีและถูกต้อง 4) ศึกษานุรักษ์ปฏิบัติ
ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม³

แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการ
บริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ
การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้
หมายถึง การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่
สอดคล้องกับวิถีพุทธ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเป็นวิถีพุทธ
เข้าไปในการเรียนการสอน 3) กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ที่หลากหลายและมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงสู่ความเป็นวิถีชีวิต ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักใช้ความคิด
โดยมีการฝึกให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านพฤติกรรม(ศีล) จิตใจ(สมาธิ) และปัญญา
(ปัญญา) 4) การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร หมายถึง การพัฒนาผู้บริหาร
สถานศึกษา ครูและบุคลากร ตามหลักไตรสิกขาทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดี
ในวิถีชีวิตจริง และเป็นกัลยาณมิตร 5) การเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน หมายถึง
ความร่วมมือทั้งสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่าง ๆ สัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนที่
จะพัฒนาทั้งผู้เรียนและสังคมตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน โดยสำนักการศึกษา
ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ได้นำระบบคุณธรรมสู่
โรงเรียนในสังกัด พร้อมดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นำหลักธรรมของศาสนาเป็น
แนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ถึงปัจจุบัน
เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข⁴

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถี
พุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 9 เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้
ประกอบการพิจารณา แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัชฌิมศึกษาอื่น ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเป็น
เยาวชนที่มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขตลอดไป

³ กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนัก
พัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548).

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548).

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถียุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

3.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถียุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากตำรา เอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ
2. สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.6 – 1.0
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนวิถียุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถียุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สถิติพื้นฐาน

1. ความถี่ (Frequency)
2. ร้อยละ (Percentage)
3. ค่าเฉลี่ย (Mean)

4. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร และด้านการเกี่ยวกลุ่มสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธกับชุมชน อภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีการส่งเสริมสนับสนุนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในทุก ๆ ด้าน คือ

- 1) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
- 2) ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ แนะนำให้ครูจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
- 3) ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา เห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการ สัมมนาทางวิชาการ สนับสนุนให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธและ
- 5) ด้านการเกี่ยวกลุ่มสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธกับชุมชน ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด ชุมชน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ เมียส⁵ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่าการบริหาร

⁵ มณีรัตน์ เมียส, การบริหารโรงเรียนพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ พศ.บ. (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, 2554).

โรงเรียนวิถิปุทธของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.95 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และงานวิจัยของอังคณา ผุຍพรม และอศฺวฤทธิ อุตัยรัตน์⁶ ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

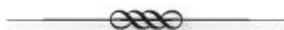
6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สามารถเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวปฏิบัติของการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธอย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมสนับสนุนกับผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

⁶ อังคณา ผุຍพรมและคณะ, “การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย, (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557).

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.
- มณีรัตน์ เมียส. **การบริหารโรงเรียนพุทธโรงเรียนชินโนรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พศ.บ. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยวงศกรราชวิทยาลัย, 2554.**
- มหาวิทยาลัยวงศกรราชวิทยาลัย. **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวงศกรราชวิทยาลัย, 2547.
- สำนักงานการศึกษา. **การดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ วิถีธรรมของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษา, 2551.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548.
- อังคณา ผุ่ยพรหมและคณะ. **การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2557.**

